

L'origen nostrat de Santa Claus

Autor: Pau Tobar

Data de publicació: 02-01-2014

En Pau Tobar relaciona Santa Klaus o Sant Nikolaus, que prové de València i porta taronges i d'altres regals als nens nòrdics, amb Sant Nicolau, patró d'Alacant.

El Pare Noel, és potser, el símbol més estès del Nadal, gràcies a l'aclaparadora influència de la cultura de consum nord-americana i del seu refresc oficial. La construcció històrica de la icona del vell panxut que cada any surt del Pol Nord en trineu per deixar regals a la mainada, però, data de temps relativament recents, concretament de la primera meitat del segle XIX. Tanmateix, l'origen d'aquest mite és força més antic i, alhora, sorprenentment proper a la nostra cultura.

Santa Claus és l'adaptació a l'anglès de Sinterklaas que és com els neerlandesos anomenen a Sant Nicolau. La llegenda va arribar als Països Baixos en l'època en la qual aquests estaven sota el domini de la Monarquia Hispànica. Entre la Corona d'Aragó i els Països Baixos existia històricament una intensa relació comercial, que s'allarga si més no, fins la Guerra de Successió. Curiosament aquesta connexió amb Holanda explicaria l'arrelament d'una tradició probablement inventada per mariners valencians. El costum diu que Sinterklaas, amb un vaixell carregat de taronges i magranes, surt del port d'Alacant cada any per arribar a Amsterdam el dia de la festa: el 6 de desembre.

Alguns detalls semblen corroborar les arrels alacantines d'aquesta llegenda. Per exemple, Sinterklaas és acompanyat per "Zwarte Pieten", Pere el Negre, un morisc que s'encarrega de ficar dins el sac i emportar-se a Espanya les nenes i els nens roïns. La identificació del dolent del conte no és gens casual, a principis del segle XVII -temps en el qual es consolida el mite- els estigmatitzats moriscos (un 30% de la població valenciana) serien expulsats dels territoris de la Monarquia Hispànica. De fet, en la tradició alpina el paper de Pere el Negre el desenvolupa el Krampus que no és sinó un dimoni. Tot i això, altres veus asseguren que el caire punitiu del patge moro data de 1850, i és una reinterpretació

del mestre de primària Jan Schenkman, natural d'Amsterdam, ja que les versions més antigues atribueixen els càstigs tant al vell Nicolau com a Pere el Negre.

Un altre indicador de l'origen nostrat del mite és el fet que el patró d'Alacant és precisament Sant Nicolau i es celebra el 6 de desembre, el dia de la conquesta cristiana de la ciutat. Nicolau, bisbe del s. IV d'origen grec a Turquia, és soterrat a Bari, i el seu patronatge com a benefactor dels infants arribaria a la nostra Terra al segle XV, en incorporar-se el Regne Nàpols a la corona catalanoaragonesa. I d'ací per mar, cap al nord: cap a Flandes.

En qualsevol cas, des dels Països Baixos, la tradició de Sinterklaas creuaria l'Atlàntic amb els fundadors de Nova Amsterdam (1624), ciutat que -en ser ocupada pels anglesos el 1664- esdevindria Nova York. Sota el domini britànic les arrels culturals holandeses van ser prop desaparèixer, i no va ser fins la Revolució Americana que els novaïorquesos les van reivindicar amb orgull. Així, a principis del segle XIX, es configura el Sant Nicolau com a portador de regals, i el 1821 apareix una litografia on ja es representa l'ancià barbut sobre un trineu. Anys després, el 1863, és l'il·lustrador Thomas Nast qui realitza el disseny que s'ha popularitzat i que inspira les representacions actuals.

Alguns estudis posen en dubte que Santa Claus fos portat als actuals Estats Units pels colons neerlandesos. Ho fan referint-se a la contradicció entre la religió protestant d'aquests i el caràcter catòlic de la festivitat. Aquestes visions obvien, potser, el fet que, si bé amb el triomf de la Reforma -enemiga del santoral- i l'esclat de la Guerra de Flandes, les autoritats calvinistes volgueren prohibir la celebració; les protestes de l'estudiantat d'Amsterdam i dels catòlics del sud, van fer que la festa -igualmente popular entre els protestants- fos tolerada a nivell familiar. Segurament, aquest context d'enfrontament amb els monarques hispànics, explicaria també l'amenaça de dur-se cap a Espanya la canalla més entremaliada.

Pau Tobar

Article publicat a L'Accent